

Հետեւեալ յօդուածը՝ հրատարակելու խնդրանք գիտնական և հանրածանօթ բարեկամի մը կողմէն մեզ զրկուած ըլլալուն՝ առանց պարունակութեան պատասխանատուութիւնը մեր վրայ առնելու՝ մասն առ մասն պիտի հրատարակենք :

ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

(ՄԵՆԵՐԷ)

Մարդկային հոգւոյ վերաբերեալ ամենաբարձր գիտութեան վրայ գրելու համար տկար գրիչս ձեռքս առնելով, ամեն բանէ յառաջ և որ և իցէ ակնկալութենէ և կարծեցեալ իրաւունքէ հեռու ըլլալով՝ հարկ կը համարիմ յառաջաբանել թէ՛ բարձր ուսմանց զբաղելու համար պէտք եղած միջոցներէն զրկեալ վիճակի և տառն և վեցերորդ տարեկան հասակիս մէջ, երբ քիչ մը կարող եղայ զբաղիլ օտար լեզուները սովորելու՝ ասոնք

սովորելու պատճառաւ, թուաբանութեան, երկրաչափութեան և Աստղաբաշխութեան սկզբանց վերաբերեալ քիչ կամ շատ տեղեկութիւններ ստանալովս՝ սկսեի էի աչքս դէպ ի երկինք դարձնել և խորհիլ թէ՛ ինչպէս որ դաշտի մը մէջ տեսնուած տուն մը՝ առանց ճարտարապետի մը կամօք ու ձեռօք սունկի մը պէս չի կրնար բուսնիլ, սոյնպէս ալ այս անսահման և անչափելի տիեզերքը (որուն մէջ մեր բնակած մոլորակն կամ աստղն աւաղի հատի մը նման ամենափոքր կէտ մ'է) չէր կրնար գոյանալ առանց ամենակարող ճարտարապետի մը կամօք և ձեռօք. նաեւ՝ ինչպէս որ նաւ մը իւր առագաստը կամ թիւակը ու դէկը ունենալով՝ առանց նաւապետի մը օգնութեան՝ ո՛չ կրնայ կարգաւորեալ շարժում մ'ունենալ և ո՛չ կրնայ որոշեալ աեղ մը հասնիլ, նոյնպէս ալ թէ որ տիեզերքս իւր Ամենակարող Տէրն չ'ունենար, չէին կրնար տիեզերաց մէջ պարունակ-

ուած տեսանելի և անտեսանելի միլիոնաւոր աստղերն, մոլորակներն, լուսիններն և դի-
տաւորներն՝ հրաշալի օրինաց ապշեցուցիչ
կարգադրութեան հպատակելով գոյանալ
և իւրաքանչիւրն ալ իրեն սահմանեալ շարժ-
մամբ մասնաւոր աստեղ կամ կէտի մը բոլոր-
տիքը շրջելով կը դիմեն դէպի սեպհական-
եալ անխմանալի նպատակն :

Ամենակարողին բոլոր այդ երկնային մար-
միւնները չէին կրնար իրենց սեպհականեալ
ընթացից հետեւիլ թէ որ Ամենակարող ԿԱ-
ՌԱՎԱՐԻՉ ՄԸ չ'ունենային :

Ըսել կ'ուզեմ թէ՛ երբ աչքս երկինք դար-
ձնելով սկսայ այդ խորհրդածութիւններն ը-
նելու կարող ըլլալ անմիջապէս ըմբռնեցի և
հաստատեցի ԱՍՏՈՒՄՈՅ ԷՈՒԹԻՒՆԸ :

Անկից ետքը աստիճանաբար քննելով և
տեսնելով թէ աշխարհիս մէջ սերնդոց շրջ-
թայակապ շարունակութեան օրէնք մը կայ՝
որով աբարածի մը ծնունդն ու մահը ուրիշ
արարածի մը ծննդեան միջոցն է և սորա ալ
մահը դարձեալ նոր արարածի մը առիթը
կամ միջոցն է, ինչպէս որ հունտ մը՝ իրեն
ընթացեան յարմար միջոցներուն մէջ գըտ-
նուելով կը բերէ ծառ մը և ասոր ծաղիկէն
ծնած հունտին՝ դարձեալ նոյն յարմար մի-
ջոցներու մէջ գտնուելովն՝ անոր տեսակէն
ուրիշնոր ծառ մը բուսնելով՝ գրեթէ յաւիտ-
եանս յաւիտենից այդպէս կը շարունակուի,
եթէ այն յարմար միջոցներն չը փոխուին :

Թէ երկրիս մէջ գոյացող աղամանդն, ու-
կին, արծաթն և միւս քարերն ու մետաղ-
ներն ալ նորէն գոյացնող մի և նոյն օրէնքին
ենթակայ են :

Թէ՛ նաև ջուրերուն և երկրիս մէջն ու
վրան ապրող կենդանիներն ալ մի և նոյն օ-
րէնքին ենթակայ ըլլալով անգամ՝ վերստին
ծնուցիչ իւրաքանչիւր տեսակէն ձագերն ծը-
նանելով և իրենց ձագերուն ծննդեան միջո-
ցըն ըլլալով իւրաքանչիւրին սերունդն կը
տեւէ :

Թէ՛ վերջապէս մարդկային տեսակին սե-

րունդն ալ միւս տեսակներուն սերնդոց նը-
ման կը շարունակէ և իւրաքանչիւր տեսա-
կին կենացը առեն հոգէն և օրէն ստացած
մարմինը դարձեալ ի հոգ և յօդ վերադառ-
նալով ուրիշ արարածոց տեղի կուտայ :

Բնականաբար ըսի թէ՛ ինչպէս որ մարդս
տուն մը, պարտէզ մը և ժամացոյց մը չ'ինե-
լու առեն նպատակ մը ունի՝ նոյնպէս ալ
Ամենակարողն ԱՍՏՈՒՄՈ՝ բոլոր այդ արա-
րածներուն շարայար ծննդոց և մահաձև այ-
լակերպութեանց և ասոնցմէ յառաջ եկող
ուրիշ ծննդոց վերջն ունի. սքանչելի նպա-
տակ մը որ տակաւին անյայտ է մարդուս :

Ահա այդ նպատակին վրայ խորհրդածելով
երբ մարդկային ուշիմ խելքը անբան անաս-
նոց և կենդանեաց ճարտարամտութեանն
հետ բաղդատելով՝ այդ երկու մեծ տեսակ
արարածներուն մէջ, այսինքն, յառաջադի-
մութեան մասին մարդկանց կատարեալ տե-
սակին և անբաններուն աստիճան աստիճան
կատարեալ ըլլալու կարող տեսակին մէջի
սքանչելի տարբերութիւնը դիտելով և երկ-
րիս վրայի բոլոր արարածներուն նկատմամբ
մարդուս՝ յառաջադիմութեան ամենաբարձր
աստիճանին հասած ըլլալն տեսնելով, սկսայ
ըսել թէ՛ անկարելի է որ ԱՍՏՈՒՄՈ՝ զմարդս
ստեղծած ըլլայ թէ 60 կամ 100 և կամ քիչ
մ'ալ աւելի ապրելով՝ այսքան ուսմունք,
գիտութիւն, արհեստ սովորէին և զանոնք
ուրիշներու սովորեցնէին վերջը՝ ամեն բան
ձգելով և երթալով բոլորովին ոչնչանայ :

Ուրեմն մարդս իւր մահուընէ ետքն ալ ու-
նենալու է կենաց ընթացք մը, համոզուելով
կը համոզուէի թէ մարդս թէև կը ծնի կապ-
րի ու կը մեռնի, ունենալու է անմահ բան
մը որ կարենայ դիմել դէպ ի ամենասքանչե-
լի նպատակն ԱՍՏՈՒՄՈՅ :

Արդ այս բանը՝ չէր կրնար ըլլալ ուրիշ
բան՝ բաց միայն ՀՈԳԻՆ. ինչպէս որ ամեն
ազգի եկեղեցականք հովիւք կը սովորեցնեն
իրենց հօտերուն :

Ասոր ալ համոզուելով հաւատացի. ինչպէս

որ կը հաւատան խորախորհուրդ մարդիկ :

Իսկ մարդուս մարմնոյն ի հոգ և հօտ վերադառնալուն մէջ հոգւոյն նոր բնակարանին , կամ նոր կենաց ընթացից տեղւոյ և միջոցներուն վրայ խորհելով միտքս կը տանջուէր և ասկից թէ և 16 կամ 17 տարի առաջ հոգեբանութեան վրայ ճառող և յԱմերիկա տալուած գիրք մը ձեռքս անցնելովն քանի մը էջ կարդալով սկսեր էի այդ գիտութեան նկատմամբ տեղեկութիւն ստանալ . գրքին տէրը առաւ գիրքն ու գնաց . ես ալ՝ գործոցս անդադար դժուարութեանց և ընտանեացս կարօտութեանց գիշեր ցերէկ աշխատելովս , վերջապէս որ և իցէ պատճառներով չի կրցոյ սոյն գիտութեան զբաղիլ :

Ուստի՝ միտքս այսպիսի տանջանքի մը մէջ մնալով այլ և այլ կարծեաց մէջ կը ծփայի երբ առաւօտ մը Գ . . . որդիս սենեակս դաւով՝ ձեռքս գրուած թուղթ մը տուաւ և ըսաւ թէ « հայր իմ , քեզի բարեւ մը քու սիրելի և ողորմած հոգի Ա . . . որդւոյդ կողմանէ » : Առիթուղթը՝ և զանազան գործուածոց մէջ սա տողս կար , « բարեւ տուր հօրս , և իմացուր իրեն թէ ես երջանիկ եմ , և հոգեբանութեան գիտութիւնը մեր ընտանեաց մէջ ծաւալելու ժամանակն ալ հասած է :

Կարդալով այս տողերս՝ սիրտս շարժեցաւ , ինչպէս որ ասոնք տողելուս միջոցին կրկին կը շարժի . ուրախութեան և սոգոյ արտասուք հոսեցան աչքերէս և հարցնելով տեղեկացայ որ ինքն Գ . . . որդիս ինձմէ առաջ զբաղելով անտեսանելի աշխարհքէն իմ վնասած տեղեկութիւններս արդէն ստացեր էր :

Ուստի՝ ինքն , ես և զուստրս և այդպիսի հաղորդակցութեան կարող կամ միջնորդ բարեկամ մը միատեղ գալով , պէտք եղած պատրաստութիւններն ընելէ ետեւ ձեռքերս իսպառնակ մը վրայ դրինք . հազիւ թէ 12 վայրկեան սպասեցինք , աշտանակալը նախ երեւաց երեք կողմ ծռելով , որ էր բարեւել զմեզ :

Յետոյ մեր միջնորդ բարեկամս խնդրեց որ ներկայացող հոգին իւր անունը տայ , և իմացնէ մեզի թէ մեր մէջ ուրիշ միջնորդալ կա՞ր թէ ո՛չ . աշտանակալ երեւալով և (ինչպէս որ ասկից վերջը պիտի բացատրեմ) Ա ու Բ ի տառերը զարնելով պատասխանեց :

« Ես եմ հոգի Ա . . . Ա . . . որդւոյդ , ձեր մէջն՝ հայրս է միջնորդ հոգեխօսութեան » :

Այս պատասխանն ընականաբար շարժելով շարժեց հայրական ջաւաղնեալ սիրտս , և թէ և ջանացի որ այս բանը քովիններուս չը հաղորդեմ , աշտանակալին կրկին երեւալովը հոգին ըսաւ . « հայր իմ , մի՛ լար , ես երջանիկ եմ » :

Այս հաղորդակցութեան վրայ դարձեալ արտասուքս հոսեցան , բայց անտեսանելի աշխարհքին մէջ՝ ծնողք և զաւակունք , բարեկամք և ծանօթք մէկզմէկ հոգւով տնտեսելու կարող պիտի ըլլանք ըսելով միւրթարուեցայ . սիրտս հանգչեցաւ և սկսայ հոգեբանութեան զբաղիլ :

Հիմայ , ո՛վ յարգի ընթերցող , չըլլայ թէ այս տողերս կարդալով վրաս ծիծաղիս , վասն զի շատ մը ծիծաղողներ արդէն զղջացին և անոնց պէս դու ևս կրնաս ծիծաղիլ : Գիտութեան մը , արուեստի մը դաղտնեաց մարդուս անհմուտ և անտեղեակ ըլլալն պատճառ չէ , այն գիտութեան և արուեստից սուտ և ոչինչ է ըսելու :

Ուստի՝ խնդրեմ որ բարեհաճիս համբերութեամբ կարդալ , և առանց թշնամաբանելու քննել յետագայ տողերս՝ զորս կընծայեմ հասարակութեան ի տեղեկութիւն ի փառս Աստուծոյ և ի « Էր Ազգիս » :

ՄԱՐՄՆԱՅԵԱԼ ՀՈԳԻ ՄԸ

(Շարունակ)

Իւսկիւտարի Ս . Խաչ թաղի թաղ . խորհրդոյ կողմէն առ մեզ ուղղեալ նամակ մը կը յայտնէ թէ՝ մեր հօգրդ . թուոյն մէջ « աղգին մալը աղգինն է » վերնադրով յօդուածին ա-

ռարկայ եղող խնդիրը՝ որ յիշեալ եկեղեցւոյ կալուածներէն միոյն ամսականաց յապաղման կը վերաբերէր նաեւ վարձակալը՝ որ ակնոցաւոր մ'է, վարձքը ժամանակին վճարելու մասին թաղ խորհրդոյ ո'ր և է գոտարութիւն չէ տուած :

Այս խնդրոյն մէջ մեր գիտցածն այս է որ առ մեզ ուղղեալ նամակին ներքեւ իբր առնապետ ստորագրող անձը թաղ խորհրդարանին մէջ հրապարակաւ պոռառած է և հիմայ ալ հակառակը կը յայտարարէ :

Հեռաւարար ըսել է որ իւր երէկուան ըսածն այսօր ինք կուղղէ հրապարակաւ :

Այս հակասութեան ըսելիք մը չունինք :

ՎԱՂՈՒՍՆ ԺՈՂՈՎԸ

Հայ-կաթոլիկաց երեսփոխանական ժողովը վաղը կրկին պիտի գումարուի Ս. Յովհանն Ռսկերերան եկեղեցւոյ թաղ խորհրդարանին մէջ, նոր խմբագրուած կանոնադրութեան վրայ՝ ըստ որոշման նախորդ նստի խորհրդակցելու համար :

Այս անգամ կը յուսացուի որ՝ Հայ-կաթոլիկ ժողովրդեան մէջէն այս առթիւ ծագած գոտութիւնները վերցուելով՝ սոյն խնդրոյն վերջ մը կը տրուի :

Ինչպէս որ յայտնի է, խնդիրը՝ Հայ-կաթոլիկ հասարակութիւնը ներկայ տարտամ վիճակէն ազատելու համար՝ նոր կանոն մը հաստատուելուն վրայ է :

Ասի կարծեմք ամենուն ալ ուղած բանն է, ուրեմն պէտք է որ ամենքն ալ պահ մը իրենց սրտէն կիրքը հեռացնելով և յամառութիւնը մէկդի թողլով՝ ժողովրդեան խնայեն, թըշնամին չի խնդացնեն, կանոնադրութեան վերայ գէշ աչքով չի նային, թէ պէտեւ այդ կանոնադրութեան հեղինակները գէշ նպատակ ալ ունեցած ըլլան (որն որ բնաւ չենք յուսար) գարձեալ ալէկ աչքով նային, անոր մէջ գտնուած թերութիւնները — եթէ կան

— իրենց օրինաւոր փաստերը առաջ բերելով՝ մի առ մի քննութեան առնեն և ժամ առաջ կանոնադրութեան մը տէր ըլլալով ազգային իրաւանց պաշտպան ըլլան :

Որովհետեւ օրինաւոր հասարակութիւն ճանչցուելու համար անհրաժեշտ օրէնք մը պէտք է, առանց օրինաց յառաջագիւծութիւն չի կրնար ըլլալ : Այնպէս ամեն հասարակութիւն այս ճշմարտութիւնն ընդունած է :

Որովհետեւ՝ օրէնք մը որչափ ալ թերի կամ փաստակար ըլլայ գարձեալ բնաւ օրէնք չունեցող ժողովրդեան մը տարտամ վիճակէն նախապատիւ կը սեպուի :

Այս այսպէս ըլլալով ալ ինչ պէտք է իրարմէ համոզում փոխ առնել և իր աչքին տեսածին չը հաւատալով, երկրորդի մը աչքին հաւատ ընծայել ու այն ալ այնպիսի խնդրոյ մը՝ որ ընդհանուրին չահուն և փաստուն կը վերաբերի :

Արդ՝ այն ժողովուրդը որ իր Ազգ. իրաւունքները ոգւով չափ պաշտպանելու համար ահագին քրտնաքաշ գէմ կուրծքը վահան ըրաւ, Հասունի ճանկերէն ազատելու համար տարիներով կռուեցաւ ի սէր ազգութեան ամեն չարարանք կրնայ և ովկիանոսներէ անցաւ հիմայ ազգային կանոնադրութեան մը հաստատուելուն առթիւ ծագած փոքրիկ գոտութեան մը գետակի՞ն մէջ կուղէ խեղդուիլ :

Մոռցուեցաւ անընդհատ վեց տարիէ ի վեր կառավարութեան մատուցուած հազարաւոր աղերսագիրները, մոռցուեցա՞ւ, այր և կին, մեծ ու պզտիկ, եկեղեցական և աշխարհական, դռնէ դուռ, պալատներու առջև օրն ի բուն դեգերիւնները :

Եթէ մոռցուեցաւ՝ ահա ես ձեզի կը յիշեցընեմ մինչև իսկ ձեր ներքին արիւննուշտ կռիւները, եղբայր զեղբայր անխնայ փողոցներու մէջ խողխողելը :

Ուրեմն իրաց այս վիճակը աչքի առջև բերելով ջանալու է խաղաղութեամբ և միու-

Թեամբ, ձեռք ձեռքի տուած վերջ տալ այս խնդրոյն, որպէս զի հին օրերը չի վերադառնան:

Կը յուսամք որ այս է ամեն ազգասիրաց փափագն ու նպատակը և ո՛չ ուրիշ բան:

ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՔ

(«Ե» Բէ- 475)

1. Այդ ընտանեաց անունը՝ «Ե» չի դարկոր որ յայտնեմ:

2. Դրամագլխին Էլ-Էլ՝ փորձանք մ'եկած ըլլալուն գոցուած կը կարծուի կոր:

3. Փաստաբանութեան պաշտօնն ընդունուեցաւ, բայց ընդունողը Էլ-Էլ՝ երաշխաւոր մը կուղէ կոր:

4. Դրոշմատուրք վճարող լրագրագետաց վեհալն չենք գիտեր, սակայն գիտենք որ մեծալն շատ դէշ աստիճանի հասած է:

5. Սոյն թաղին ատենապետին հարցուած ատեն, մէկուն « ան է », մեզի ալ « ան չէ » ըսաւ:

6. Վարդուխան և Զուհսիճեան չը միացուած յուշ յուշն բաժնուեցան:

ԽԸՏՐԵԼԻՔԻ ՆՇԱՆ

Ամեն մարդ գիտէ որ հինգշաբթի օրը խըտրէլէզէր, մեծ ու պզտիկ, արք և կանայք, լեռները, արտերը, պարտէզները ցրուած էին և մէկ մասն ալ ջրահանդէսի առթիւ Օրթաքէօյի այազմա բանայիրին դադարած:

Մեր ըսելիքը այս խառնակութեանց վրայ չըլլալով հետեւաբար չը պիտի նկարագ-

րենք այն անտեղութիւնները զորս մի առ մի թուել անհնար բան է:

Մեր բուն ըսելիքը՝ խտրէլէզի առթիւ յղի կանանց ունեցած անճոռնի գաղափարէն և նոյն օրը առանց դործելու ծուլութեամբ ժամովաճառ ըլլալուն վրայ է:

Այս կարգէ մանկամարդ յղի կին մը՝ ուղեւոր որ իր ծնանելիք զաւկին երեսը « Էլ-Էլ » ըլլայ՝ պառաւ կնիկան մը կը դիմէ ու խորհուրդ կը հարցնէ. նա ալ կը պատուիրէ որ բնաւ ձեռքերն ու ոտքերը չը ծալլելով և բնաւ անձին նեղութիւն չը պատճառելով առաւօտեան ժամը 12 էն մինչև նոյն օրուան երեկոյեան ժամը 12 ը նստի ու յետոյ էտինքի միջոցները սև պիպէռ տունէ և կըրնըկի վրայ պառկելով երեսին վրայ ցանել տայ:

Մանկամարդ կինը այս դիւրին միջոցով « Էլ-Էլ » զաւակ ունենալիքին վրայ ուրախացած պառաւին պատուէրը կը կատարէ, թէև մեծ անհանգստութեամբ:

Իրիկուն կըլլայ, ամուսինը կը վերադառնայ, կը տեսնէ որ կինը աչքերը կապած է, կը հարցնէ.

— Խեր ըլլայ, Սուրբիկ, ինչո՞ւ աչքերդ կապեր ես, ի՞նչ եղար:

— Հիշ, պան մըն ալ չունիմ:

— Աղէկ ամմա, չի նայիս, երեսդ ի վարացունք կը վազէ կոր, ըսէ, խաղալի մը հանդիպեցար նէ չափուիս քէհալ մը կանչենք:

— Պերանդ ուղուր պաց տէ, նստէ քա, քէնէ քէհալ, տահեկ ուղող կայ:

— Զօ՞գ չէյ, հիշ պան մը չունեցողը աչքերը կը կապէ, նէյիսէ, սուֆրան տիր տէ հաց ուտենք, զէրէ փորս անօթի է:

— Աճէլէ մըներ, այս գիշեր ուտելու պան մ'ալ չունինք, անօթի էս նէ տիլիմը հաց կեր տէ պառկէ:

— Խենթեցա՞ր քա, կերակուր կայիքէն ցամաք հաց կստուի՞ մի:

— Վայ վայ, մէկ ասօր ալ մանճա չեփեցի տէյի խըյամէթը փրթաւ, աս դիշեր

ալ անանկ պառկիս նէ Աւետարանէն թողիթ
կը պատուի :

— Ձեմ հասկնար կոր քա , մութլախ ասոր
տուն բան մը եղեր ես . վախնամ կէնէ հոռ-
մի կնկան հետ կռիւ ըրիր նէ . . . :

— Տահա նէլէ՛ր . . . :

— Եախօս քովի հումի տղան թապան-
ճան սըխմիշ ըրաւ նէ . . . :

— Տահա ինչէ՛ր կայ նէ շարէ նայինք . . . :

— Եա ի՞նչ եղեր ես պէ , անօթի մնալէս
վաղ անցայ , ֆէսֆէսէի ալ մէջ ձգեցիր իս :

— Անանկ է եա , ժամու աղօթքի չի նա-
յողը օրն ալ կը մոռնայ :

— Էյ , միտքդ ի՞նչ է :

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ , ասորուն խըտրէլէզ
ըլլալը մոռցար զահէր . . . :

— Էյ խըտրէլէզ ըլլալով . . . :

— Ձե՞ս գիտեր խըտրէլէզին երկու հո-
գիով կնիկները խըզմէթ չեն ըներ , մայմու-
նի , շունի , կատուի երես չեն նայիր :

— Էյ ատոնք աղէկ ամմա , խըզմէթ չը-
նողը աչքնա՞լ կը կապէ :

— Ես աչքս անոր համա՞ր կապեցի , չիյ-
տէս նէ մի զուրցեր . չօճուխին երեսը պէկն
ըլլայ տէյի խարա պիպէռ ցանել տուի . . . :

— Ո՞վ ցանեց :

— Քովի Մաննիկը ցանեց . Ալլահ բազը
օլտուն , չօճուխը ցանեմ ըսելնիքէն խաղայով
աչքերուս մէջ ալ չը ցանէ՞ մի :

— Վախնամ թօզ պիպէռ ցանել տուիր :

— Էլպէթ թօզ պիպէռ եա՛ , պաճ պի-
պէռ ցանել տալու չէի եա , դիմացի խօթ-
սի տուտուն սալըխ տուաւ :

— Ի՞նչ ըրիր քա կնիկ , ան ցնդեր է , սե
պիպէռին Բօլլ չէ Բաճէ կը ցանեն , Սա նայէ
խըտրէլէզ օրով աչքը կապեր է քի մախոր-
մին աչքն ալ կապուած պիտի ըլլայ :

— Տահա աղէկ , թող պէտէն աչքը գոց
ըլլայ տէ հիմակուաններուն պէս ֆալ թաշի
չըլլայ :

. . . Խմբագիր Մամուլ աղատախօս հան-
դիսի :

Պատուական հանդիսիդ 475 թուոյն մէջ
Հրապարակութեամբ մի նամակ կարդա-
ցի , որ Սուրէնեանի քերականութիւնը կը
քննադատէր խիստ իրաւամբ :

Քննադատութիւնը՝ մանաւանդ լուրջ քնն-
նադատութիւնը գրականութեան հոգին է :

Լուրջ քննադատութեամբ միայն իյայտ
կուգայ գրութեան մը իրական արժէքը : Ի-
ցէ՛ թէ մեր ձեռնհաս բանասէրներն ուշադ-
րութիւն ընծայէին այս կենսական խնդրոյն ,
որ հրապարակին վրայ մեծ կշիռ ունի :

Սուրէնի քերականութեան քննադատը ե-
րեք կէտերու վրայ կամխօսիէ իւր տեսու-
թիւնը : Թէեւ կան ուշադրութեան արժանի
կէտեր ալ , բայց այն երեքն խիստ ծանրա-
կշիռ են , որ գործին ամբողջ արժէքը կը
գնահատեն :

Գորագրչեան էֆէնտի առաջինը եղաւ ,
որոյ քննադատական լուրջ յօդուածն անպա-
տասխանի մնաց չորս ամսէ ի վեր :

Հետեւաբար շատ ստոյգ է թէ քննադա-
տութիւնը սուտն՝ իրաւէն , աղեղը՝ գեղե-
ցիկէն , չարը՝ բարիէն , աղէտն՝ գիտնակա-
նէն և իմաստակն՝ իմաստունէն կը զանազա-
նէ իւրաքանչիւրին խակական արժանիքը գը-
նահատելով և դատաւարակութեան մեծ ու
կենսական խնդիրը բաղդախնդիր և իմաս-
տակ պարոններու ձեռքէն փրկելով :

Պ. Սուրէն հրապարակին վրայ իբրեւ քե-
րական այսչափ քննադատութեւէ եաք՝ անօ-
գուտ չենք համարիր նաեւ պատմագիտական
արժանիքն ալ ի քննին առնուլ :

Ողորմած հոգի Գործասէր ընկերութեան
արդեամբը 1871 ին տարուած է Պ. Սուրէնի
մի Ազգ. պատմութեան դասագիրքը :

Այս դասագիրքը ինչ ինչ տեսութեամբ
ողորմելի բան մ'ըլլալէ զատ՝ 129 երեսին մէջ
զղուանօք կարդացինք սա հետեւեալ տո-
ղերն « Պօլիսի մէջ աղղային խռովութիւններ
եղած ատեն , Կիլիկիոյ մէջ ալ Չէյթունը լե-

րան Հայ բնակիչները՝ Օսմանեան տերութեանէն ապստամբեցան տուրքի համար . այս ապստամբութիւնը քանի մը ամիս տևեց և ընդունաւ :

Այս տողերուն հեղինակը եթէ մեր ազգին ոխերիմ թշնամի մը եղած ըլլար , այնչափ չէր մեղադրուէր , բայց դրողն քանի որ Հայ մէջ , դատաւոր մը և ինչպէս որ կը լսենք , տեսուչ մը մեր Ազգ . վարժարանաց մէջ , չիտակն ըսելով չենք կրնար մեր զարմացումը բռնել , մանաւանդ նկատելով որ մեր ազգին ապագայի յոյսն եղող պատանեկութիւնը այս կարգի մարդոցմէ՝ պիտի առնու իւր դատարակութիւնը : Ողորմելի՛ և արդահատութեան արժանի վիճակ :

Ճամանակակից դէպք մը այոչափ տղայքը չփոթել և խեղաթիւրելն պարզապէս տգիտութեան արդիւնք է և ոչ ուրիշ բան :

Մանուցեալ և ակն յայտնի իրողութիւն մը այսպէս տգիտաբար խեղաթիւրողն արդեօք իւր դատարակութեան պաշտօնին մէջ ինչե՛ր չըներ :

Եթէ մեր այս տողերուն առարկան դատարակութեան մեծ ու կենսական խնդիրը չըլլար , կարեւորութիւն անգամ չէինք ընծայեր :

Ձենք դիտեր թէ մեր պատուարժան Ուսումնական խորհուրդն ինչպէս կը մտածէ այս խնդիրներուն վրայ :

1875 ապրիլ 24

Ի Խառդիւղ

Կ. Դ. Ն.

ՃՇՄԱՐՏԱՍԻՅՈՒՆ

Լրագրաց մէջ կը կարդանք թէ՛ Պատի մօտ Ֆօրձէմքաղաքէն Գերմանացի մը և Նիւ-հօրքէն Ամերիկացի մը աասն և վեց տարիէ ի վեր նամակաւ բառթի մը սանդակ խաղալու պարապած ըլլալով , այս օրերս խաղը վերջացեր և Ամերիկացին շահեր է :

Ամերիկացիին վարպետութիւնը այս է նէ բան մը ըսելէ . մենք հոս Աղթամարայ կաթողիկոս մ'ունինք որ 12 տարիէ ի վեր Պօլսոյ

չորս Պատրիարքաց հետ դա՛մ կը խաղայ և տակաւին յաղթուած չ'է :

Կը լսենք թէ՛ ծխախոտի մաքսանենդերը Բէժիլի լըտեսները դերապանցեր են՝ ձեռք չանցնելու և կրկին տուրք չը վճարելու համար , ծխախոտի պարկերուն տակ ծանր քարեր պահելով և վտանգի առնել իսկոյն ծովը նետելով :

Իրաւ՝ մաքսանենդերը այս մասին Բէժիլի լըտեսները դերապանցած են . սակայն երբ բաց դաշտի մը մէջ գտնուին , պիտի կրնա՞ն ծխախոտի պարկերուն մէջ ինչչափ օղապարիկներ պահել և վտանգի առնել՝ երկինք թռցունել :

Մեզի պատմեցին թէ՛ Գատը գիւղի մէջ տան տէր մը իւր վարձակալէն պահանջը ունենալուն և գոհ չըլլալուն՝ կիրակի առաւօտ մը , երբ վարձակալը եկեղեցի գացեր է եկեր կարասեաց մէջէն արժէք ունեցողները տեղ մը փոխադրել տուեր է : Ասով ալ չը բաւականանալով խեղճ վարձակալը փողոցը ձգելու համար տանը դուռը իր կնքովը կնքեր է :

Կը զարմանանք թէ՛ ինչպէս եղեր է որ այս խեղացի տանտէրը՝ վարձակալը մէրքեղին յանձնելով իւր կնքովը մէրքեղին դուռնալ չէ կնքեր :

Շատոնց ի վեր կը տեսնենք թէ՛ Վանի Պօլսոյ վարդապետին փոխանորդութեան պաշտօնը Պօլսեցիներէն և ո՛չ մէկը կընդունի :

Տակաւին չը համոզուեցա՞ւ Պօլսոյ վարդապետ որ Պօլսեցւոց մէջ՝ վանեցւոց քեռի , եռօրեայ իւրաքանչիւր ըլլող հոգեւոր չըկայ . ինչո՞ւ յատկապէս Գերմանական կրնակը Խալիփատարան մը բերել չիտար :

ՕՐԱԳԻՐ Կըսէ՛

« Աթէնքի Բալէկէնէլէ լրագրին Իմփէրէ »

ղինուորներէն դանակածուեցաւ ։

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ կըսէ՝

« Յունաստանի Բաղիժէնիղի Եւթերը զինուոր-
ներէն ծեծուեցէ » ։

Մենք ալ ըսենք՝

Եթէ Եւթերը դանակածուեցէ՝ ի՞նչ աղէկ,
եթէ Եւթերը ծեծուեցէ՝ ի՞նչ դէշ թարգ-
մանութիւն ։

ԻԼԱՆ

Եալովատա վազը ՏԱՂ ՀԱՄԱՄԸ դաբը-
ճատընըն դէպքի վէ Կէ-Կէ-Կէ սուլարընըն մէվսի-
մի օլտուղու ճիհէթլէ, համամը մէզքիւրտէ
թէշրիֆ իտէճէք զէվաթըն հէր նէվի մէ-
քիւլաթ վէ մէշրուպաթը Էհվէն ֆիյաթլա
պուլունաճագլարը իլան օլունուր ։

ԻԼԱՆ

Սիրքէճի իսկէլէսինտէ տէմիրճի մաղաղա-
լարը իթթիսալինտէ պուլունան մաղաղատա
սօպա վէ մաթպախ իլին ֆարտիֆ վէ Նիու-
ֆասթըլ մատէն քէօմիւրիւ սաթըլմագտա
օլուպ, թէշրիֆէ ըաղպէթ պուլունան զէ-
վաթըն հէր հալտէ խօշնուտ օլաճագլարը ի-
լան օլունուր ։

Գումգաւիու Մօլա թաշի ճատտէն Կ¹/₂
կանգուն երեսով ամենը 90 կանգուն տեղ
մը կայ ծախու ։ Ուղողը կրնայ գրասենեա-
կէս տեղեկութիւն առնել ։

ՀԱՄԱՌՈՏ ԱՇԽԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

Ս. Երուսաղիմայ վանուց տպարանէն 'ի լոյս
ընծայուած այս դասագիրքը կը ծախուի
բոլոր Հայ գրավաճառաց քով, ողջ ստակ 7
շուրուշ ։

Կը ծախուի Երուսաղէմայ փոխանորդարա-
նը և մայրաքաղաքիս հայ գրավաճառաց
քով ի գին 7 շուրուշ ։

ԶԷՎԱԼԼԸ ԳԸԶՃԸՂԱԶ

Ե Ա Ն Ի

ՊԵՅՈՂԼՈՒՆՏԱ ՊԻՐ ՎՈՒԳՈՒԱԹ

ԷՍԷՐ

Թ. Ա.

ՄԱԹՊԱՍՅԸ ԳԱՎԱՅԵԱՆ

Իշ պու ըիսալէ 141 սահիֆէտէն իպարէթ
օլուպ, սաթըլըր Սթամպուլտա պէհէր լըմէ-
նի քիթապճըլարտա վէ ֆէօրիւ պաշնտա-
քի Պարագատա

Յիյ 9 շուրուշ

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ ՎԷՅ

ՔԵՐԹՈՒՍԾՔ

ՆՈՒԻՐԱԿԱՆՔ

ԹԱՐՔՄԱՆԵՅ

ՄԵԼԴՈՆ Կ. ՆԱԶԻԿԵԱՆ

Սոյն բանասիրական գիրքը իւր մէջ պա-
րունակած իմաստալից դաղափարներով ար-
ժանի է ամեն կարգի աղգային բանասիրաց ։
Կեդրոնատեղին է Ֆրէնկեան գրատուն .
կը ծախուի նաև հայ գրավաճառաց քով .
'ի գին 4 շրշ .

Մամուլ իւրաքանչիւր շրջանը 32 օրինակ է ։
Ստորագրութեան տեղն է Պօլիս, Զինճիրլի խան վերի
յարկ թիւ 18 ։

Դուրս երթալիք թերթից փոստայի ծախքը առնողին
վրայ է ։

Շրջանին գինը դահեկան կանխիկ	60
Կիսաշրջանը » »	50
Մէկ թիւը փարայ	50
Մանուցման սողն է՝ դահեկան	2

ՇԱՐԱԳԻՐ-ՏՆՈՐԷՆ

ԳԼՈՐԳ Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. Ղ. Պարտիզպանեան Էւրճկ .

ԲԻԶԱ-ՓԱՇԱ ԽԱՆ ԹԻԻ 3